

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

موضوع

قابلیت استناد اسناد الکترونیک

در دعاوی مدنی

استاد راهنما

دکتر سید محمد هادی ساعی

استاد مشاور

دکتر مهرزاد ابدالی

دانشجو

رضا باباخانی

تیر ۱۳۸۹

صلاة الاضلاع

اساتید ارجمند و گرامی

جناب آقای دکتر سید محمد هادی ساعی و جناب آقای دکتر مهرزاد ابدالی

شور و شوق و قلیان قلب، سرشار از حس تشکر، اما دریغ و افسوس که زبان تشکر الکن است. بی منت و بی ریا این حقیر را از دریای ژرف علم و معرفت خود بهره مند نمودید. و حضور در محفل گرم شما سرمایه ای شد که هرگز بدست فراموشی نخواهم سپرد. فرصت را غنیمت شمرده و می گویم شما را سپاس شما را درود.

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی - مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم تأییدیه هیأت داوران جلسه دفاع از پایان نامه / رساله

بدین وسیله گواهی میشود جلسه دفاعیه از پایان نامه کارشناسی ارشد / دکتری در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۱۹ در دانشگاه برگزار گردید و این پایان نامه با نمره و درجه مورد تایید هیئت داوران قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی:
مرتبه:
عنوان:
رشته:
مورد تایید هیئت داوران قرار گرفت.

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	سید محمدحسن سعیدی	استادیار	دانشگاه بین المللی امام خمینی	سعیدی
۲	استاد مشاور	مرزاد ابدالی	استادیار	دانشگاه بین المللی امام خمینی	فدایی
۳	داور خارج	عبدالله...	استادیار	دانشگاه علوم...	
۴	داور داخل	سوریه...	استادیار	دانشگاه بین المللی امام خمینی	...
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی	حسن...	دانشیار	دانشگاه بین المللی امام خمینی	

بسمه تعالی

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی دانشگاه - مدیریت تحصیلات تکمیلی
(فرم شماره ۲۶)

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب رضا بیافان دانشجوی رشته حقوق عمومی مقطع تحصیلی دانشگاه آزاد بدین وسیله اصالت کلیه مطالب موجود در مباحث مطروحه در پایان نامه / تز تحصیلی خود، با عنوان فایده های استفاده از اینترنت در آموزش پزشکی را تأیید کرده، اعلام می نمایم که تمامی محتوی آن حاصل مطالعه، پژوهش و تدوین خودم بوده و به هیچ وجه رونویسی از پایان نامه و یا هیچ اثر یا منبع دیگری، اعم از داخلی، خارجی و یا بین المللی، نبوده و تعهد می نمایم در صورت اثبات عدم اصالت آن و یا احراز عدم صحت مفاد و یا لوازم این تعهد نامه در هر مرحله از مراحل منتهی به فارغ التحصیلی و یا پس از آن و یا تحصیل در مقاطع دیگر و یا اشتغال و ... دانشگاه حق دارد ضمن رد پایان نامه نسبت به لغو و ابطال مدرک تحصیلی مربوطه اقدام نماید. مضافاً اینکه کلیه مسئولیت ها و پیامدهای قانونی و یا خسارت وارده از هر حیث متوجه اینجانب می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو رضا بیافان
امضاء و تاریخ ۸۹، ۴، ۸

فهرست مطالب

چکیده

فهرست علائم اختصاری

مقدمه

۱

فصل اول: واژه‌شناسی و مفاهیم

۸

بخش اول : واژه‌شناسی دلیل

۹

گفتار اول: مفهوم دلیل

۹

بند اول: مفهوم لغوی دلیل

۱۰

بند دوم: مفهوم اصطلاحی دلیل

۱۰

گفتار دوم: اقسام دلیل

۱۲

بند اول: دلیل از پیش فراهم‌شده و دلیل اتفاقی

۱۴

بند دوم: دلیل قانونی و دلیل اخلاقی

۱۵

۱- نظام ادله‌ی قانونی

۱۵

۲- نظام ادله‌ی اخلاقی

۱۵

بند سوم: دلیل مستقیم و دلیل غیرمستقیم

۱۵

۱- دلیل مستقیم

۱۶

۱۶	۲- دلیل غیرمستقیم
۱۶	بند چهارم: دلیل وجود و دلیل عدم
۱۶	۱-دلیل وجود
۱۷	۲- دلیل عدم
۱۷	بند پنجم: دلیل اصلی، تکمیلی و احتیاطی
۱۸	گفتار سوم: تعیین جایگاه سند در میان سایر ادله
۲۱	بخش دوم: واژه‌شناسی سند
۲۱	گفتار اول: مفهوم سند
۲۲	بند اول: مفهوم لغوی سند
۲۳	بند دوم: مفهوم اصطلاحی سند
۲۴	۱- نوشته بودن سند
۲۴	۲- قابلیت استناد
۲۴	گفتار دوم: کارکردهای اساسی سند و مقایسه‌ی آن با سند الکترونیک
۲۸	بند اول: قابلیت خوانده شدن
۲۸	بند دوم: قابلیت ارائه
۲۹	بند سوم: قابلیت دوام
۳۰	بند چهارم: قابلیت انتساب

۳۰	بند پنجم: عدم قابلیت تغییر
۳۲	بخش سوم: واژه‌شناسی دلیل الکترونیک
۳۲	گفتار اول: مفهوم دلیل الکترونیک
۳۴	گفتار دوم: ارکان دلیل الکترونیک
۳۴	بند اول: تمامیت داده‌ها
۳۶	بند دوم: اصالت
۴۳	بند سوم: دستیابی
۴۵	بند چهارم: امضاء
۴۸	بند پنجم: دقت
۵۰	بند ششم: امنیت
۵۲	بخش چهارم: واژه‌شناسی سند الکترونیک
۵۲	گفتار اول: مفهوم سند الکترونیک
۵۲	بند اول: داده پیام
۵۶	بند دوم: انواع داده پیام
۵۶	۱- داده پیام مطمئن
۵۷	۲- داده پیام عادی
۵۸	بند سوم: امضاء الکترونیک

۶۲	۱- یک کلید مشترک
۶۲	۲- خلاصه سازی
۶۳	۳- یک جفت کلید مشترک
۶۵	گفتار دوم: دلایل کاربرد امضای دیجیتال در تجارت الکترونیک
۶۵	بند اول: تغییر ناپذیری
۶۵	بند دوم: انکار ناپذیری
۶۶	بند سوم: شناسائی
۶۸	گفتار سوم: اشکال سند الکترونیک
۶۹	بند اول: اشکال سنتی سند الکترونیک
۶۹	۱- تلگراف
۶۹	۲- دورنگار یا تله کپی
۷۰	۳- تلفن
۷۱	بند دوم: اشکال نوین سند الکترونیک
۷۱	۱- تبادل داده‌های الکترونیک
۷۲	۲- اینترنت
۷۳	الف) وب
۷۳	ب) پست الکترونیک

۷۵	گفتار چهارم: انواع سند الکترونیک
۷۵	بند اول: سند الکترونیک رسمی
۸۲	بند دوم: سند الکترونیک عادی
۸۴	گفتار پنجم: کپی اسناد الکترونیک

۹۴ فصل دوم: کاربرد اسناد الکترونیک در روند دادرسی

بخش اول: مبانی و علل پذیرش اسناد الکترونیک بعنوان اسناد قابل استناد در

۹۵	محاكم
۹۶	گفتار اول: قابلیت استناد از حیث داده پیام
۹۶	بند اول: راه حل قراردادی
۹۹	بند دوم: راه حل تقنینی
۱۰۰	بند سوم: راه حل تفسیری
۱۰۳	گفتار دوم: قابلیت استناد از حیث امضاء

۱۱۴ بخش دوم: ارزش اثباتی اسناد الکترونیک و تقابل این اسناد با سایر ادله

۱۱۵	گفتار اول: ارزش اثباتی اسناد الکترونیک
۱۲۳	گفتار دوم: اسناد الکترونیک در تقابل با سایر ادله
۱۲۳	بند اول: اسناد الکترونیک در تقابل با ادله سنتی
۱۲۴	بند دوم: اسناد الکترونیک در تقابل با ادله الکترونیک

۱۲۴	۱- اقرار
۱۲۵	۲- شهادت
۱۲۵	۳- امارات
۱۲۵	۴- سوگند
۱۲۹	بخش سوم: امکان تعرض نسبت به اسناد الکترونیک
۱۲۹	گفتار اول: ادعای جعل
۱۳۰	بند اول: جعل مادی
۱۳۱	بند دوم: جعل مفادی
۱۳۵	گفتار دوم: ادعای انکار و تردید
۱۳۵	بند اول: انکار
۱۳۵	بند دوم: تردید
۱۳۷	۱- تطبیق مفاد سند با اسناد و دلایل دیگر
۱۳۸	۲- تحقیق از گواهان
۱۳۸	۳- تطبیق خط، امضاء و ... با اسناد مسلم الصدور
۱۳۸	۴- استکتاب
۱۴۰	بخش چهارم: قابلیت استناد اشخاص ثالث نسبت به اسناد الکترونیک
۱۴۲	گفتار اول: اعتبار اسناد الکترونیک

۱۴۵ بند اول: اعتبار سند به مفهوم اعم

۱۴۶ بند دوم: اعتبار سند به مفهوم مقاومت آن در برابر انکار و تردید

۱۴۷ بند سوم: اعتبار سند به مفهوم قابلیت استناد یا تحمیل مفاد سند

۱۴۹ گفتار دوم: اصل نسبی بودن قرارداد

۱۵۷ **نتیجه**

۱۶۲ **منابع و مأخذ**

چکیده

قانون مدنی در ماده ۱۲۵۸ اسناد کتبی را به عنوان یکی از ادله‌ی اثبات دعوا برشمرده و متعاقب آن در ماده ۱۲۸۴ در تعریف سند چنین مقرر داشته است: «سند عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوا یا دفاع قابل استناد باشد.»

تعریف ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی از جمله گویای این است که سند باید صورت مادی و تجسم بیرونی داشته باشد. اما گرایش روزافزون به بهره‌گیری از وسایل الکترونیک، و همچنین میل گسترده به استفاده از انعقاد قرارداد به شکل الکترونیک نهایتاً دولت‌ها را وادار نموده تا از جمله، جنبه‌ی حقوقی آن‌ها را مورد توجه قرار داده و به وضع قوانین مناسب، در این زمینه بپردازند. در کشور ما نیز وضع قانون تجارت الکترونیک ایران مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ را، می‌توان گامی مهم و مؤثر در این زمینه به شمار آورد.

علی‌رغم وضع قانون تجارت الکترونیک ایران، وضعیت قراردادهای الکترونیک و به تبع آن دلایل الکترونیک خصوصاً اسناد الکترونیک در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و همین امر، امکان دادرسی صحیح و عادلانه را با مشکلات عدیده‌ای مواجه ساخته است.

محور اصلی رساله‌ی حاضر بررسی اسناد الکترونیک بعنوان شکل جدیدی از اسناد موضوع ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی است. در این تحقیق به این مهم پرداخته می‌شود که؛ اگر چه قانون مدنی در تعریف سند به صراحت از لفظ «نوشته» استفاده کرده است، اما مقایسه اسناد سنتی و اسناد الکترونیک این امر را روشن می‌سازد که مطابق نظریه‌ی معادل‌های کارکردی، هر آنچه را که بتوان بعنوان کارکرد اسناد سنتی در نظر گرفت، دقیقاً و یا حتی به شکلی بهتر از آن، اسناد الکترونیک تأمین می‌نمایند و همانند سایر دلایل از قابلیت استناد برخوردار بوده و طرفین می‌توانند با ادعای جعل و یا انکار و تردید به اصالت این اسناد تعرض نمایند.

«اسناد»، «دلیل»، «داده پیام»، «امضاء»، «استناد»، «الکترونیک»، «دیجیتال»

فهرست علائم اختصاری

قانون آئین دادرسی مدنی	ق.آ.د.م.
قانون مدنی	ق.م.
قانون مجازات اسلامی	ق.م.ا.
قانون مدنی فرانسه	ق.م.ف.
قانون تجارت	ق.ت.
قانون تجارت الکترونیک ایران	ق.ت.ا.ا.
قانون ثبت اسناد و املاک	ق.ث.ا.ا.
قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸	ق.ق.آ.د.م.
قانون نمونه تجارت الکترونیک آنسیترال	ق.ن.ت.ا.ا.
جلد	ج
چاپ	چ
رجوع کنید به	ر.ک
شماره	ش
صفحه	ص
صفحات	صص
نگاه کنید به	ن.ک

مقدمه

پیشرفت روزافزون فن‌آوری تولید کالا و عرضه‌ی خدمات، عرصه‌ی رقابت را در دنیای تجارت بسیار دشوار کرده‌است و کشورهای جهان برای پیروزی در این رقابت سعی می‌کنند از روشهای جدید برای کاهش هزینه و صرفه‌جویی در زمان و بطور کلی افزایش بهره‌وری استفاده کنند.

تجارت الکترونیک یکی از ره‌آوردهای اساسی تکنولوژی یا فن‌آوری اطلاعات می‌باشد. چه بسا با بکارگیری آن به عنوان ابزاری جهت رشد و اعتلای اقتصادی جامعه، مفهوم زمان و مکان در هاله‌ای از ابهام فرو رفته و حداکثر صرفه‌جویی در کاهش فاصله‌ها و کم‌کردن هزینه و زمان مبذول گردد.

حضور در بازارهای جهانی با توسل به شیوه‌های تجاری موفق، کارآمد و نوین که خود نمایه‌ای از توانمندی اقتصادی کشورها را به تصویر می‌کشد، از جمله ضرورت‌های تطبیق با نظام بین‌المللی کنونی به لحاظ پیشرفت‌های حاصله در عرصه‌های تجاری و اقتصادی آن است. پیشرفت‌های اخیر در زمینه مبادله الکترونیک داده‌ها از طریق شبکه‌های رایانه‌ای و فناوری‌های وابسته به آن تحول ژرف و گسترده‌ای در قلمرو ارتباطات بوجود آورده است. بازتاب این دگرگونی در بخش‌های مختلف اقتصاد کشورها و زندگی مردم به

حدی است که برخی مورخان اقتصادی آن را موجی جدید از پیشرفت دانسته که با پدیده‌هایی چون اختراع ماشین بخار یا انقلاب صنعتی مترادف است. در تعریفی ساده، مبادله‌ی الکترونیک اطلاعات عبارت از تولید، پردازش، کاربرد تبادل اطلاعات و اسناد تجاری به شیوه‌های الکترونیک و خودکار بین سیستم‌های رایانه‌ای و براساس زبان مشترک و استانداردهای ادیفاکت^۱ (استاندارد جهت پیام‌های الکترونیک برای مدیریت، تجارت و حمل و نقل) سازمان ملل متحد و با کمترین دخالت عامل انسانی است.^۲ با این وصف، فناوری مبادله‌ی الکترونیک اطلاعات تنها به کنار گذاشتن شیوه‌های مبتنی بر کاغذ محدود نمی‌شود، بلکه کاربرد آن نقش تعیین کننده‌ای در ارتقاء کارایی، امنیت، سرعت، سهولت و روان ساختن معاملات و مراودات تجاری دارد.

از جمله نتایج این پیشرفت‌ها پیدایش اسناد الکترونیک بعنوان ابزارهایی جهت ایجاد سرعت و سهولت در امر تجارت و انعقاد قراردادهای الکترونیک است. ابزارهایی چون اینترنت، وب، پست الکترونیک، دورنگار و غیره که در وادی تجارت الکترونیک کاربرد فراوان و کلیدی دارند. اگر چه استفاده از چنین وسایل و ابزاری فواید و امتیازات در خور توجهی دارد، اما گاه استفاده از این ابزار منجر به حدوث مشکلات و اختلافاتی بین طرفین قرارداد می‌گردد که حل و فصل آن مستلزم دخالت شاخه‌های مختلف حقوق مانند؛ حقوق مدنی، حقوق تجارت و آئین دادرسی مدنی در این عرصه می‌باشد.

همچنان که قطار پیشرفت تجارت با سرعت هر چه تمام‌تر در حال حرکت است، نظام‌های حقوقی می‌باید جهت نیل به هدف تأمین آسایش و نظم عمومی و اجرای عدالت از این قافله عقب نمانده و همسو و همگام با این روند به وضع قواعد و مقررات مناسب بپردازد.

1- Electronic Data Interchange for Administration Trade.

۲- سهیل سرمد سعیدی و حمیدرضا میرابی، تجارت الکترونیک، چاپ اول، پائیز ۱۳۸۳، انتشارات پرسیمان، ص ۲۰.

امروزه شاهد رشد و نمو، نهال نوپای تجارت الکترونیک در کشورمان هستیم اما بنا به دلایلی روند این رشد، کند و شکننده است. فقر فنی و قانونی در این زمینه به مثابه بندی بر دست و پای تجارت الکترونیک می‌باشد که از ترقی و تعالی آن جلوگیری می‌کند. اگرچه با وضع قانون تجارت الکترونیک ۱۳۸۲ گامی مهم و مؤثر در این خصوص برداشته شده‌است، اما هنوز پاره‌ای از مسائل همچون ارزش اثباتی این اسناد در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و نظام حقوقی ما هنوز برای سؤالاتی از قبیل اینکه آیا اسناد الکترونیک از جمله دلایل اثبات دعوی به شمار می‌آیند؟ آیا اسناد الکترونیک قابلیت استناد دارند؟ و یا اینکه آیا اسناد الکترونیک شکل جدیدی از ادله‌ی اثبات دعوی هستند؟ پاسخی ارائه نداده است. برای پاسخگویی به شبهات و ابهامات موجود از حیث ماهوی و شکلی، بهره‌گیری از سایر شاخه‌های حقوق، ضروری می‌نماید.

می‌دانیم که هنگام تصویب قانون تجارت در سال ۱۳۱۱، قانون مدنی در باب اموال و تعهدات و عقود، (مواد ۱۱ لغایت ۲۸ و ۱۸۳ لغایت ۸۲۴) قبلاً به تصویب رسیده بود. به همین دلیل قانونگذار بر خود واجب نمی‌دید که برای امور تجارتي نیز اصول کلی خاصی پیش‌بینی کند. در نتیجه در ایران همواره این اصل مورد قبول بوده و کسی به آن اعتراض نکرده‌است که قانون مدنی قانون عام یا قانون مادر است و هر جا که قانون تجارت، در خصوص امری، ساکت است باید به قانون مدنی مراجعه شود. این اصل نه تنها مورد تأکید حقوقدانان حقوق مدنی است که سایه‌ی قانون مدنی را بر سر قانون تجارت می‌بینند، بلکه مورد قبول حقوقدانان حقوق تجارت است و این فکر را تقویت کرده که حقوق تجارت دست‌نشانده حقوق مدنی است و بدون آن افلیجی است که توانایی حرکت ندارد.^۱

۱- ربیعا اسکینی، کلیات معاملات تجاری، تجار و سازماندهی فعالیت تجاری، چاپ ششم، زمستان ۱۳۸۳، انتشارات

قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱، مواد ۲۰۶ لغایت ۲۱۵ خود را به بحث سند اختصاص داده‌است بدون اینکه به ارائه‌ی تعریفی در خصوص سند بپردازد. قانون تجارت الکترونیک ایران مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ نیز همین رویه را در پیش گرفته و تعریفی از سند الکترونیک ارائه نمی‌دهد. لذا به ناچار برای تبیین سند الکترونیک، از نظر ماهوی، و ارائه‌ی تعریف آن، باید از قانون مدنی مدد جست و ابهامات و شبهات موجود را با تفسیر مناسب از مواد مطروحه در قانون مدنی برطرف نمود.

برخی از حقوقدانان سند الکترونیک را چنین تعریف کرده‌اند: «سند الکترونیک عبارت است از نوشته‌ای که از طریق وسایل الکترونیک؛ تولید، ارسال، دریافت و ذخیره شده و در مقام دعوا یا دفاع از دعوا قابل استناد باشد.»^۲ از اینرو به نظر می‌رسد سند الکترونیک کارکردهای اساسی نوشته سنتی از قبیل قابلیت رویت، قابلیت ارائه، قابلیت خوانده شدن و قابلیت دوام را برآورده می‌نماید. بنابراین چنانچه به شکل صحیحی به تفسیر تعریف قانون مدنی از سند پرداخته شود، براساس راه‌حل تفسیری، اسناد الکترونیک همانند اسناد سنتی، نوشته محسوب شده و جزء اسناد موضوع ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر امروزه، شیوه‌ی نگارش تغییر پیدا کرده و به جای نوشتن به شیوه‌ی معمول و قدیمی از ابزارهای الکترونیک جهت نگارش بهره برده می‌شود. آنچه نگارش این رساله را ضروری می‌نماید، پاسخگویی به ابهامات موجود و مسائل حقوقی مرتبط با اسناد الکترونیک و قابلیت استناد این اسناد در دعاوی مدنی، در برهه زمانی است که مراودات تجاری به سمت حذف و یا محدود کردن روش‌های سنتی برقراری ارتباط پیش می‌رود.

آنچه می‌توان گفت این است که اسناد الکترونیک شکل جدیدی از اسناد هستند اما ادله‌ی جدیدی در کنار سایر ادله‌ی موضوع ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی نیستند و همانطور که اسناد سنتی در مقام دعوا یا دفاع از دعوا قابل استناد هستند و ارزش اثباتی دارند، اسناد

۲- روح اله رضایی، اعتبار اسناد الکترونیک، نشریه حقوقی گواه، شماره ۶ و ۷ بهار و تابستان ۸۵، ص ۴۸.

الکترونیک نیز از چنین خصیصه‌ای برخوردارند. اگرچه برای تأیید این نظر لازم می‌آید، مبانی قابلیت استناد اسناد الکترونیک بررسی گردیده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. بر طبق این نظر، ذکر این موضوع ضروری است که بهتر بود قانونگذار علاوه بر وضع قانون مجزا در خصوص تجارت الکترونیک به وضع و الحاق موادی چند به کتاب دوم از جلد سوم قانون مدنی در خصوص دلایل الکترونیک و تعریف و توضیح آن مبادرت می‌نمود.

اسناد الکترونیک مورد نظر در این رساله، اسناد تولید یا ارسال شده از طریق ابزارهای الکترونیک، نوری و فن‌آوری جدید اطلاعات نظیر، اینترنت، وب، پست الکترونیک، فکس و تلفن و ... را در بر خواهد داشت. اما از آنجائیکه اسناد رایانه‌ای (اینترنت، پست الکترونیک و...) به لحاظ کمیت کاربرد در رتبه‌ای بسیار بالاتر از سایر موارد قرار دارند، مورد تأکید بیشتری خواهند بود.

سوابق پژوهشی موضوع:

علی‌رغم اینکه موضوع مورد بحث به لحاظ نقش ارزشمندی که در هموارسازی مسیر انعقاد قراردادهای الکترونیک و ایجاد حس امنیت در بین تجار و متعاملین ایفاء میکند، حقوقدانان و نویسندگان داخلی بطور شایسته و در خور، موضوع را مورد مطالعه و بررسی قرار نداده و در متون حقوقی موجود به طور پراکنده و مختصر در این خصوص مطالبی ارائه گردیده‌است. لذا در این رساله برآنیم تا ضمن شرح و توضیح دلیل الکترونیک، اختصاصاً به توضیح و تبیین سند الکترونیک پرداخته و مبانی نظری قابلیت استناد این اسناد را با توجه به مقررات قانون مدنی، قانون آیین دادرسی مدنی، قانون تجارت الکترونیک ایران و همچنین قانون نمونه تجارت الکترونیک آنسیترا با اساس قراردادن این سوالات و فرضیات مورد نقد و بررسی قرار دهیم:

سوالات:

۱- آیا اسناد الکترونیک شکل جدیدی از اسناد موضوع ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی هستند؟

۲- آیا اشخاص ثالث می‌توانند به این اسناد استناد کنند؟

۳- آیا می‌توان به اصالت این اسناد تعرض نمود؟

فرضیات:

۱- اسناد الکترونیک دلیل جدید نبوده بلکه شکل جدیدی از اقسام سند هستند.

۲- اسناد الکترونیک اگرچه به لحاظ ارزش اثباتی بالاتر از اسناد عادی قرار می‌گیرند، اما به این دلیل که نمی‌توانند به شکل رسمی تنظیم گردند، اشخاص ثالث نمی‌توانند به این اسناد استناد نمایند.

۳- ادعای انکار، تردید و جعل نسبت به اسناد الکترونیک قابل طرح می‌باشد.

شرح و بررسی موضوعات رساله‌ی حاضر در دو فصل ارائه گردیده‌است. در فصل نخست به واژه‌شناسی دلیل پرداخته شده و مفاهیمی چون دلیل سنتی و الکترونیک، سند سنتی و الکترونیک و همچنین اشکال و انواع سند الکترونیک مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌است. از آنجائیکه شناسایی و تبیین دلیل الکترونیک خصوصاً سند الکترونیک مستلزم تجزیه و تحلیل حقوقی دلیل سنتی است و به لحاظ پیوستگی کاملی که این دو مفهوم با هم دارند، لذا بعنوان مقدمه، ابتدا به شرح و توضیح دلیل خصوصاً سند، از دیدگاه قوانین موضوعه و نظریات علمای حقوق و نویسندگان حقوقی پرداخته‌شده، سپس به مدد منابع داخلی و بهره‌گیری از برخی متون خارجی، دلیل و سند الکترونیک توضیح داده‌شده است.

در فصل دوم، مبانی قابلیت استناد اسناد الکترونیک از حیث داده پیام و امضاء به لحاظ نقشی که در روند دادرسی و احقاق حق دارند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این فصل بطور کامل تبیین گردیده که اساساً با توجه به اینکه قانونگذار به شرح و توضیح سند الکترونیک پرداخته و همچنین این اسناد را در ردیف ادله‌ی اثبات دعوا موضوع ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی قرار نداده‌است، چرا باید چنین اسنادی را قابل استناد دانست و برای